

responses, psychic states and the impact of the dominant hemisphere. The results of the research have been processed by means of a mathematical model of information processing in the human memory which allows to predict tendencies in a change of the temporal characteristics of information processing. Functional interrelationships between the parameters, characterizing the process of mnemonic information processing, have been determined.

Keywords: individual-typological features, individuality parameter, functional asymmetry, psychic state, response time, mnemonic processing of information.

O.Honchar National University (Dnipropetrovs'k)

Рецензент – доц. В.В.Степанчук

Buk. Med. Herald. – 2009. – Vol. 13, № 4. – P.66-76

Надійшла до редакції 10.07.2009 року

© Д.М.Волков, 2009

УДК 613.12:612.349.8-014.481.1

Є.М.Горбань, Н.В.Топольнікова, О.В.Паршиков, О.В.Пупишева

ВПЛИВ ІНСУЛІНУ НА ДИЛАТАТОРНУ РЕАКЦІЮ СЕГМЕНТІВ ЛЕГЕНЕВОЇ АРТЕРІЇ ДОРОСЛИХ ТА СТАРИХ ЩУРІВ У РАННІ ТА ПІЗНІ ТЕРМІНИ ПІСЛЯ ОПРОМІНЕННЯ (^{60}Co)

Лабораторія радіобіології (зав. – Є.М. Горбань)
ДУ “Інститут геронтології АМН України”, м. Київ

Резюме. Після одноразового γ -опромінення від джерела ^{60}Co в сублетальній дозі 5 Гр ендотеліязалежні дилататорні реакції легеневої артерії пригнічувались у дорослих тварин, на відміну від старих, як у ранні (через 9 діб), так і в пізні (через 30 діб) терміни. У ранні терміни після γ -опромінення під впливом інсуліну (Інс)

чутливість сегментів легеневої артерії дорослих тварин до дії вазодилатора підвищувалась, а в старих – знижувалась, тобто спостерігалась інверсія реакції легеневої артерії на Інс.

Ключові слова: інсулін, легенева артерія, дилататорна реакція, старіння, опромінення.

Вступ. За даними медичної статистики, у постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС провідне місце посідає патологія серцево-судинної системи (ССС), що становить майже третину усіх інших захворювань [2]. Радіаційне ураження ССС, у першу чергу зумовлене порушеннями нейрогормональних механізмів регуляції гемодинаміки, судинного тонуусу та змін рецепторного апарату судин, ураженням судинного ендотелію [4]. Відомо, що Інс виявляє виражений вплив на метаболізм та тонус судинної стінки. Вплив іонізуючого випромінювання може викликати зміни, схожі з віковими та бути чинником синергічним прискореному старінню [5]. При спостереженні за потерпілими внаслідок аварії на ЧАЕС виявлено, що протягом часу ступінь ризику розвитку “гіпертонусу” артеріальних судин у даної категорії осіб значно підвищувалась, що призводить до підвищення виникнення артеріальної гіпертензії [6]. Тому є актуальним вивчення механізмів взаємозв'язку між пострадіаційним порушенням вазорегуляції та змінами тканинної чутливості до Інс у віковому аспекті.

Мета дослідження. Дослідити радіаційні зміни дилататорної реакції легеневої артерії на Інс у тварин різного віку.

Матеріал і методи. У дослідях на дорослих (8 міс.) та старих (24 міс.) щурах-самцях лінії Вістар досліджували вплив одноразового γ -опромінення від джерела ^{60}Co (Росія) в сублета-

льній дозі 5 Гр, потужність дози – 8,33 Гр/с. Тварин брали в дослід через 9 або 30 діб після γ -опромінення. Евтаназію тварин проводили під хлоралозоуретановим наркозом.

Визначали дилататорні реакції сегментів легеневої артерії. Легеневу артерію видаляли відразу після розтину грудної клітки і зберігали в охолодженому розчині Кребса-Рінгера такого складу (в mM): 132 NaCl, 4.7 KCl, 1.4 NaH_2PO_4 , 1.0 MgCl, 2.1 CaCl, 21 NaHCO_3 , 6,5 глюкози. pH 7.3 підтримували шляхом продування газової суміші 5 % $\text{CO}_2/95$ % O_2 . Ізольовані судини очищували від жирової та сполучної тканин на зовнішній поверхні, розрізали на фрагменти шириною 1-2 мм.

Механографічне дослідження м'язових скорочень ізольованих судин проводили на експериментальній установці з використанням вимірювального комплексу Multipurpose polygraph R85 (Nihon Kohden, Японія). Кільця легеневої артерії розміщували в проточній горизонтальній камері (0,5 мл), яку перфузували розчином Кребса (0,5-1 мл/хв) при 36 $^{\circ}\text{C}$, та розтягували на двох сталевих гачках з попереднім навантаженням 1,5 г (15 mN). Силу скорочувальних реакцій реєстрували в ізометричному режимі за допомогою емкісних тензومترичних датчиків (ФТК-0.1).

Наявність ендотеліязалежних реакцій оцінювали за здатністю кілець легеневої артерії, попередньо скорочених фенілефрином (PE, 10^{-6} М), дозозалежним чином розслаблятися у відповідь

на ацетилхолін (АХ) (10^{-9} - 10^{-5} М). Величину дилататорних реакцій обчислювали в % відносно рівня максимального тонічного напруження в стаціонарній фазі (від 0 до -100 %).

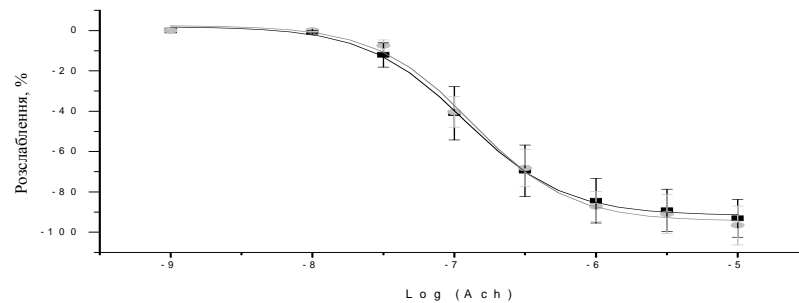
Для розрахунку середноефективної діючої концентрації АХ ($\log EC_{50}$) застосовували графічний метод побудови кривих «доза-ефект» (розслаблення (%)) – концентрація ацетилхоліну ($\log Ach$), моль/л), які апроксимовано S- подібними кривими згідно з рівнянням Больцмана [7].

Статистична обробка отриманих результатів виконана за методом t-тесту Стьюдента для непарних вимірів [4]. Отримані результати оброблювалися за допомогою пакетів статистичної обробки Statistica 5.5 та SpSS 10.012 у середовищі Win2k [1]. Розходження вважали статистично вірогідними при $p < 0.05$. Усі розрахунки проводили з використанням комп'ютерних програм Origin 6.1 (OriginLab Co., США) та Excel 5.0 (Microsoft, США).

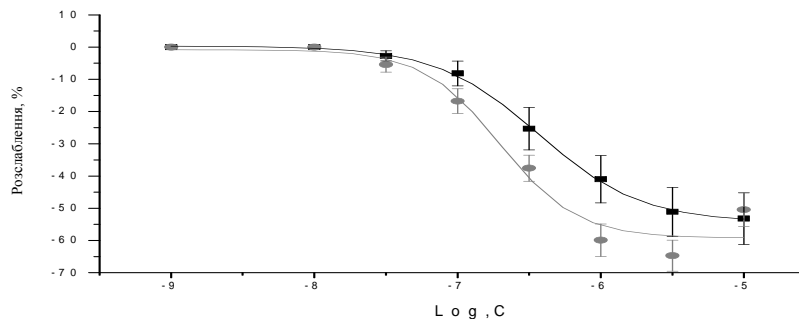
Результати дослідження та їх обговорення.

Дані ендотеліязалежних реакцій сегментів легеневої артерій свідчать про те, що рівень максимального розслаблення на АХ у дорослих щурів такий, як і в старих (E_{max} , $-91,7 \pm 1,8$ % (рис. 1А), $-92,7 \pm 1,4$ % (рис. 2А), відповідно). При цьому крива доза-ефект у старих тварин зміщена вліво в ділянку нижчих концентрацій АХ, на відміну від дорослих ($\log EC_{50}$, $-7,15 \pm 0,04$ та $-6,92 \pm 0,03$, відповідно).

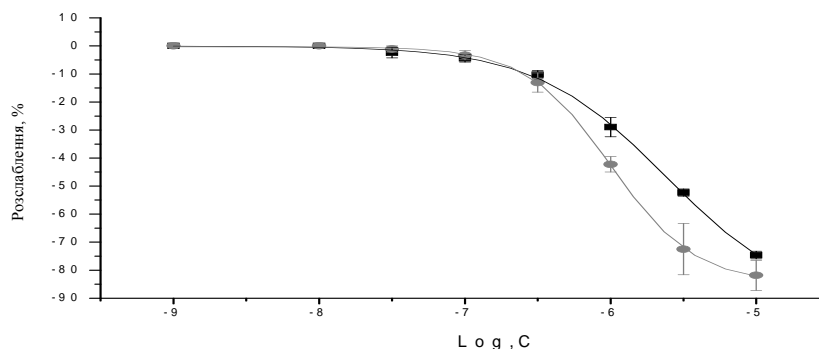
У присутності Інс не спостерігалось змін дилататорних відповідей кілець легеневої артерій дорослих тварин на АХ ($\log EC_{50}$, $-6,87 \pm 0,05$, E_{max} , $-94,5 \pm 2,5$ %) (рис. 1А), а в старих тварин виявлено зниження чутливості до вазодилатора ($\log EC_{50}$, $-6,56 \pm 0,04$), але рівень розслаблення знизився (E_{max} , $-72,3 \pm 1,74$ %) (рис. 2А). Таким чином, легенева артерія старих неопромінених щурів мала знижену чутливість до Інс, та демон-

А. Контроль

Б. Через 9 діб після γ -опромінення

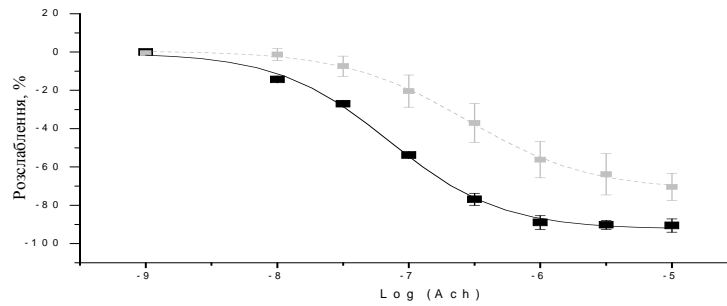

В. Через 30 діб після γ -опромінення

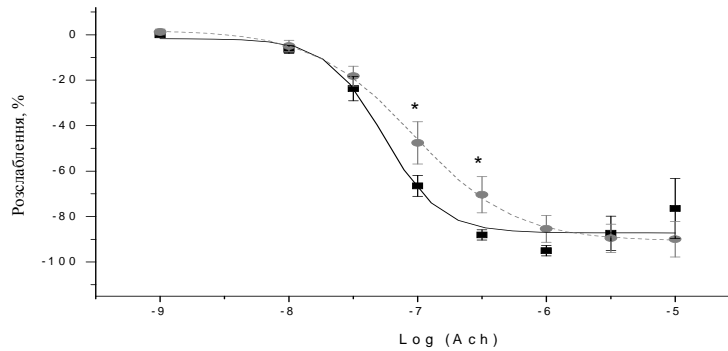
Примітки. ■ 1. без інсуліну;

● 2. з інсуліном.

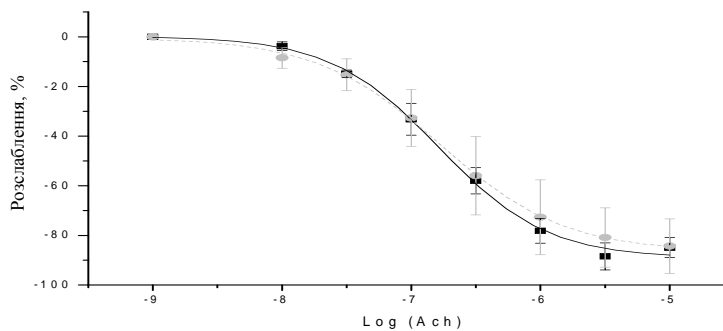
Рис. 1. Вплив інсуліну на дилататорні реакції сегментів легеневої артерії дорослих щурів, %

А. Контроль

Б. Через 9 днів після γ -опромінення

В. Через 30 днів після γ -опромінення

Примітки. ■ 1. без інсуліну;
● 2. з інсуліном.

Рис. 2. Вплив інсуліну на дилататорні реакції сегментів легеневої артерії старих щурів, %

струвала підвищену здатність до вазоконстрикції порівняно з дорослими.

Через 9 днів після γ -опромінення рівень максимального розслаблення кілець легеневої артерії на АХ знизився в дорослих щурів порівняно з неопроміненими тваринами (E_{max} , $-54,3 \pm 0,87$ %, $-91,7 \pm 1,4$ %) (рис.1Б) і не змінювався у старих тварин (E_{max} , $-87,2 \pm 3,8$ %, $-92,5 \pm 1,8$ %, відповідно) (рис. 2.Б).

При цьому крива доза-ефект у дорослих опромінених тварин зміщена в ділянку більш високих концентрацій, на відміну, від неопромінених ($\log EC_{50}$, $-6,43 \pm 0,03$; $-6,92 \pm 0,03$).

У присутності Інс спостерігалось підсилення дилататорних відповідей кілець легеневої артерії дорослих тварин на АХ порівняно з відповідним

показником без присутності Інс ($\log EC_{50}$, $-6,70 \pm 0,15$, $\log EC_{50}$, $-6,43 \pm 0,03$, відповідно) (рис. 1.Б).

У старих опромінених тварин додавання Інс знижувало чутливість кілець легеневої артерії до вазодилатора, підвищувало рівень максимального розслаблення, на відміну від неопромінених тварин ($\log EC_{50}$, $-7,03 \pm 0,02$, E_{max} , $-90,8 \pm 0,95$ %; $\log EC_{50}$, $-7,27 \pm 0,09$, E_{max} , $-72,0 \pm 1,7$, відповідно) (рис. 2.Б).

Таким чином, через 9 днів після γ -опромінення ендотелійзалежні дилататорні реакції легеневої артерії суттєво пригнічувались у дорослих тварин, на відміну від старих; під впливом Інс чутливість кілець легеневої артерії дорослих тварин до дії АХ підвищувалась, у старих –

знижувалася, тобто, спостерігалась інверсія реакції легеневої артерії на дію Інс.

Через 30 діб після γ -опромінення рівень максимального розслаблення сегментів легеневої артерії на АХ знизився у дорослих щурів порівняно з неопроміненими тваринами ($E_{\max}$, $-84,6 \pm 0,63$ %, $-91,7 \pm 1,4$ %) (рис. 1.В) і не змінювався у старих ($E_{\max}$, $-89,1 \pm 2,3$ %, $-92,5 \pm 1,8$ %, відповідно) (рис. 2.В). При цьому крива доза-ефект у дорослих та старих опромінених тварин зміщена в ділянку більш низьких концентрацій, на відміну від неопромінених (дорослі – $\log EC_{50}$, $-5,62 \pm 0,06$; $-6,92 \pm 0,03$, відповідно (рис. 1.В); старі – $\log EC_{50}$, $-6,78 \pm 0,051$; $-7,15 \pm 0,04$, відповідно (рис. 2.В)).

У присутності Інс спостерігалось підсилення дилаторних відповідей кілець легеневої артерії дорослих тварин на АХ порівняно з відповідним показником без присутності Інс ($\log EC_{50}$, $-6,00 \pm 0,01$, $\log EC_{50}$, $-5,62 \pm 0,06$, відповідно) (рис. 1.В).

У старих опромінених тварин додавання Інс призвело до зміни чутливості кілець легеневої артерії до вазодилатора та рівня максимального розслаблення, на відміну від неопромінених тварин ($\log EC_{50}$, $-6,77 \pm 0,03$, $E_{\max}$, $-86,5 \pm 1,4$ %; $\log EC_{50}$, $-6,78 \pm 0,05$, $E_{\max}$, $-89,1 \pm 2,3$, відповідно) (рис. 2.В).

Таким чином, через 30 діб після γ -опромінення чутливість до АХ кілець легеневої артерії дорослих та старих тварин знижувалася порівняно з відповідними віковими контрольними групами. Присутність Інс стимулювала посилення чутливості кілець легеневої артерії дорослих щурів до ендотеліозалежного вазодилатора. У старих тварин не спостерігалось змін дилаторних відповідей на дію АЦХ.

Висновки

1. Легенева артерія старих неопромінених щурів має знижену чутливість до інсуліну.

2. Ендотеліозалежні дилаторні реакції легеневої артерії пригнічувались у дорослих тварин, на відміну від старих, як у ранні (через 9 діб), так і в пізні терміни (через 30 діб) після γ -опромінення.

3. У ранні терміни після γ -опромінення під впливом інсуліну чутливість кілець легеневої артерії дорослих тварин до дії вазодилатора

підвищувалася, у старих – знижувалася, тобто спостерігалась інверсія реакції легеневої артерії на інсулін.

4. У пізні терміни після γ -опромінення в старих щурів, на відміну від дорослих, під впливом Інс відновлювалася чутливість кілець легеневої артерії до дії АХ.

Перспективи подальших досліджень. Вивчення механізмів взаємозв'язку між пострадіаційним порушенням вазорегуляції та змінами тканинної чутливості до Інс є актуальним напрямком на шляху пошуку та розробки засобів фармакологічної корекції судинного тону.

Література

1. Гойко О.В. Практичне використання пакета STATISTICA для аналізу медико-біологічних даних: Навч. посібник / О.В.Гойко. – К.: Київська медична академія післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика, 2004. – 76 с.
2. Статистичний довідник. Показники здоров'я і надання допомоги населенню України, що постраждало внаслідок аварії на ЧАЕС. – К.: МОЗ України, Мінчорнобиль України, 1999. – 400 с.
3. Минцер О.П. Методы обработки медицинской информации / О.П.Минцер, Б.Н.Угаров, В.В.Власов. – К.: Вища школа, 1991. – 271 с.
4. Зуева Н.А. Ионизирующая радиация и инсулинорезистентность / Н.А.Зуева, А.Н.Коваленко, А.С.Ефимов [и др.]. – К.: Здоров'я, 2004. – 198 с.
5. Фролькис В.В. Влияние ионизирующего излучения на сосудистые реакции взрослых и старых крыс / В.В.Фролькис, Н.В.Сыкало // Пробл. старения и долголетия. – 2000. – Т. 9, № 3. – С. 230-237.
6. Хомазюк И.Н. Проблема артериальной гипертонии у пострадавших при Чернобыльской катастрофе / И.Н.Хомазюк // Тез.докл. 2-ой Междунар. конф.: Отдаленные медицинские последствия Чернобыльской катастрофы. – К., 1998. – С. 398-399.
7. Soloviev A.I. Evidence for the involvement of protein kinase C in depression of endothelium-dependent vascular responses in spontaneously hypertensive rats / A.I.Soloviev, A.V.Parshikov, A.V.Stefanov // J. Vasc. Res. – 1998. – Vol. 35. – P. 325-331.

ВЛИЯНИЕ ИНСУЛИНА НА ДИЛАТОРНУЮ РЕАКЦИЮ СЕГМЕНТОВ ЛЕГОЧНЫХ АРТЕРИЙ ВЗРОСЛЫХ И СТАРЫХ КРЫС В РАННИЕ И ОТДАЛЕННЫЕ СРОКИ ПОСЛЕ ОБЛУЧЕНИЯ (^{60}Co)

Е.Н.Горбань, Н.В.Топольникова, А.В.Паршиков, Е.В.Пупышева

Резюме. После однократного γ -облучения от источника (^{60}Co) в сублетальной дозе 5 Гр эндотелийзависимые дилаторные реакции легочной артерии угнетались у взрослых крыс, в отличие от старых, как в ранние (через 9 сут), так и в отдаленные (через 30 сут.) сроки. В ранние сроки после γ -облучения у взрослых животных присутствие инсулина повышало чувствительность колец легочной артерии к вазодилатору, а у старых – снижало, то есть наблюдалась инверсия реакции легочной артерии на инсулин.

Ключевые слова: инсулин, легочная артерия, дилаторная реакция, старение, облучение.

INSULIN INFLUENCE ON THE DILATATORY REACTION OF SEGMENTS OF THE PULMONARY ARTERY OF ADULT AND OLD RATS DURING EARLY AND LATER TERMS AFTER IRRADIATION WITH ⁶⁰COBALT

E.N.Gorban, N.V.Topolnikova, A.V.Parshykov, E.V.Pupysheva

Abstract. Endothelium-dependent dilatatory reactions of the pulmonary artery were inhibited in adult animals in contrast to old ones, both during early stages (in 9 days) and later terms (30 days) after a single γ -irradiation exposure from a ⁶⁰Co source in a sublethal dose of 5 Gy. During early terms following γ -irradiation under the influence of insulin the sensitivity of the segments of the pulmonary artery of adult animals to the action of the vasodilator increased, whereas in old ones – decreased, i.e. an inversion of the reaction of the pulmonary artery to insulin was observed.

Key words: insulin, pulmonary artery, dilatatory reaction, aging, irradiation

SE Institute of Gerontology of Ukraine's AMS (Kyiv)

Рецензент – доц. Р.Є.Булик

Buk. Med. Herald. – 2009. – Vol. 13, № 4. – P.76-80

Надійшла до редакції 13.08.2009 року

© С.М.Горбань, Н.В.Топольнікова, О.В.Паршиков, О.В.Пупишева, 2009

УДК 616.61-008.64-085.22

О.М.Горошко, І.І.Заморський, О.В.Геруш

ПОДОВЖЕННЯ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА МОРФОЛОГІЧНИХ ЗМІН У НИРКАХ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ ГОСТРОЇ НИРКОВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРЕПАРАТІВ КВЕРЦЕТИНУ

Кафедра фармакології (зав. – проф. І.І.Заморський)
Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці

Резюме. В експерименті на білих щурах та мишах вивчено захисний вплив препаратів кверцетину – водорозчинного корвітину та ліпосомального ліпофлавану – на функції нирок при різних моделях гострої ниркової недостатності. Препарати вводили одноразово внутрішньоочеревинно в дозі 8 мг/кг через 40 хв після моделювання патології нирок. Доведено, що препарати кверце-

тину проявляють захисну дію на організм щурів при різних моделях гострої ниркової недостатності, подовжуючи тривалість життя тварин та запобігаючи морфологічних змін у нирках.

Ключові слова: гостра ниркова недостатність, корвітин, ліпофлаван, етиленгліколь, гентаміцин.

Вступ. За даними літератури [3], одним із способів корекції гострої ниркової недостатності (ГНН) є застосування антиоксидантів. Сучасним препаратом, який здатний активувати антиоксидантну систему в ішемізованому організмі, є кверцетин [12]. Згідно з даними літератури, кверцетин має деякий позитивний вплив на функції нирок при ГНН [11].

Попередніми дослідженнями доведено, що вітчизняні препарати, створені на основі кверцетину – ліпофлаван та корвітин, мають захисний вплив на функцію нирок при експериментальній ГНН [1, 2].

Мета дослідження. Дослідити виживаність тварин при різних моделях ГНН, а також підтвердити нефропротекторну дію препаратів результатами морфологічного дослідження.

Матеріал і методи. Експериментальні дослідження проводилися на 56 нелінійних білих щурах масою 120-180 г та 19 білих мишах-самцях масою 15-20 г.

Для дослідження препаратів використовували такі моделі патології нирок, що характеризувалися відмінностями патогенезу:

Міоглобінурічну ГНН, яку спричиняли внутрішньом'язовим уведенням щурам 50 % водного розчину гліцеролу (у співвідношенні 1:1) у дозі 8 мл/кг [9], який вводили в м'яз задньої лапки.

Токсичну етиленгліколову ГНН, яку викликали підшкірним уведенням мишам етиленгліколу в дозі 10 мл/кг [8] (за допомогою цієї моделі досліджували виживаність тварин протягом п'яти днів).

Гентаміцинову нефропатію викликали внутрішньом'язовим уведенням щурам гентаміцину сульфату (корпорація "Артеріум" АТ "Галичфарм", Україна) у дозі 80 мг/кг один раз на добу протягом шести днів [10].

Досліджені в роботі препарати є вітчизняними препаратами антиоксиданта рослинного походження кверцетину, в яких ця речовина знаходиться у водорозчинній (препарат корвітин) та ліпосомальній (препарат ліпофлаван) формах. Препарати вводили внутрішньоочеревинно в дозі 8 мг/кг через 40 хв після моделювання ГНН. Дозу цього лікарського засобу обрали виходячи із даних літератури [4, 5].